תורה אור

*מכאן אמרו חכמים יפה שתיקה לחכמים קל וחומר לטפשים שנאמר °אויל מחריש חכם יחשב: שנים שנתערבו פסחיהם וכו': לימא מתניתין דלא כר' יהודה דתניא °ואם ימעט הבית מהיות משה *מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות (בלא בעלים) שהוא א"ר יוחנן אפילו תימא רבי יהודה כיון דאמר רבי יהודה *אין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאמנויי אחרינא בהדיה קאי וכאחד מבני חבורה דמי, א"ר אשי מתניתין נמי דייקא דקתני וכן חמש חבורות של חמשה חמשה של חמשה אין אבל של חמשה וארבעה לא, לאו משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה, שמע מינה:

משלי יז
שמות יב
צח:

מכאן אמרו. מפני דבר כזה אמרו יפה שתיקה כו' שאילו אמר ואמרו השני אין לו תקנה לא אמר ולא אמרו שניהן ראויין זה אוכל משלו כו': **לימא מתני'.** דקתני שנים שנתערבו פסחיהן כו': **דלא כר' יהודה.** דבעי שיהא א' מבני חבורה הראשונה קיים עליו דהא ודאי אותן שנים שהביאו מן השוק אין חשובין מבני חבורה האיל ולא היו בשעת לקיחתן ועל כרחיך רבי יהודה אבני שעת לקיחתו קפיד דאי אמטיין בתר הכי מאי איכא בין דידיה לרבי יוסי ונמצא שאם הוחלפו בשעת שחיטה על ידי התגאי והמשכה אין אחד מן הראשונים קיים עליו ורישא דקתני דבעינן שהוחלפו מכל חבורה לכל הפסח טעמא משום דבעי אתנויי ומימר אם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך ואם לאו דליכא חד מבעליו התם מאן קא ממני עליה והיאך יכולין לומר ונמנינו על זה בלא רשות בעליו: (א) **ואם ימעט.** (מלמד שמתמעטין) משמע אם רצו מתמעטין ונמשכין ובלבד שיהא אחד מבני החבורה קיים דאם ימעט משמע שיש שיור: **כמות שהוא.** בלא בעלים ואם רצו כולן לימשך ימשו עליו אחרים תחלה אבל לבני חבורה ראשונה לא קפיד קרא: **כיון דאמר ר' יהודה.** בפרקין דלעיל (דף צא.) מעיקרא לאמנויי אחרינא עליה קאי ואפילו אין שם תערובת הלכך זה הבא מן השוק ונמנה עליו, בכל מקום שהוא הוה ליה אחד מבני חבורה ראשונה: **מתני' נמי דייקא.** דר' יהודה היא: **חמשה וארבעה לא.** חמש חבורות שיש בהן אחת של ארבעה אנשים ואין בה כדי לתת חלק אחד לכל פסח ופסח לא שרי מתני': **מ"ט לאו משום דלא פש אחד מבני חבורה גביה.** שאם נתחלפו פסחן של אלו לאותה חבורה שנתחדשה אחרי כן שיש ארבעה מארבע חבורות ומאותה של ארבעה לא הי' בה דלרבי יוסי טעמא משום דצריך אחד מבעליו שימנה בו את האחרון אבל אחבורה ראשונה דשעת לקיחה לא קפיד, אפילו איכא בהו חבורה של ד' נמי איכא תקנתא שימנו מן השוק אחד עמהן בכל מקום שהוא פסחן ונמנו עליו חמשה אנשים כדי לחלק אחד לכל פסח ופסח אלא שמעת מינה אבני חבורה קפיד:

הדרן עלך מי שהיה טמא

מס' ד"א זוטא פ"ז
[תוספתא פ"ז]
[לעיל צא:]

◆

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה דלא כרבי יהודה וכו' רשות בעליו כס"ד ואח"כ מ"ס מלמד שמתמעטין ואם ימעט:

הדרן עלך מי שהיה טמא וסליקא לה פסח שני

פסקי הלכות פסח שני בקצרה

כתיב בתורה איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם ועשה פסח לה' בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו וגו' ככל חקת הפסח יעשו אותו. ושניט שאף כל אונס במשמע שאם נאנס או שגג בראשון יעשה בשני אלא שטמא ודרך רחוקה פטורין מן הכרת אפילו הזיד בשני ושאר אונסין בראשון אם הזיד בשני חייב כרת. אבל הזיד בראשון בלא שום אונס ושגגה אפילו נאנס בשני חייב כרת: איזהו דרך רחוקה מי שהיה בינו ובין ירושלים יום י"ד עם עליית השמש ט"ו מיל או יותר היה פחות מזה ולא הגיע לירושלים מפני שעכבוהו בהמות או שהיה בירושלים והיה חולה ברגליו ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבה הרי זה אנוס ואינו בדרך רחוקה. היה חבוש ביד ישראל חוץ לחומת ירושלים והבטיחוהו לצאת לערב שוחטין עליו אבל נחבש ביד נכרים אין שוחטין עליו עד שיצא ואם שחטו עליו ויצא הרי זה אוכל. שחטו עליו ולא יצא וכן האונן והחולה והזקן שיכולין לאכול ששחטו עליהן ואחר שנזרק הדם נטמאו במת ואינן יכולין לאכול פטורין מפסח שני [וכן כל מי שהיה ראוי בשעת שחיטה וזריקה ונדחה אחר כך פטור מפסח שני].טמא שיכול להטהר בפסח ראשון ולא טבל וישב בטומאתו וכן הערל שלא מל בראשון הרי זה הזיד בראשון: ואיזהו טמא שנדחה לפסח שני כגון זבים וזבות נדות ויולדות ובועלי נדות אבל הנוגע בנבלה ושרץ וכיוצא בהם ביום י"ד הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול ואוכל לערב. וזב שראה ב' ראיות וטבל בשביעי שוחטין עליו ואוכל לערב וכן שומרת יום כנגד יום ואם ראו אחר זריקת הדם פטורין מפסח שני ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה: טמא מת שחל ז' שלו בע"פ אף על פי שהוזה עליו וטבל וראוי לאכול קדשים לערב אין שוחטין עליו ונדחה לשני בד"א שנטמא בטומאת מת שהנזיר מגלח עליהן אבל בטומאת מת שאין הנזיר מגלח עליהן שוחטין עליו בז' שלו אחר הזאה וטבילה. מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואח"כ נודע לו שהיה טמא בטומאת התהום פטור מפסח שני אבל נודע לו שנטמא בטומאת ודאי חייב בפסח שני. בד"א בטהור אבל טמא כגון *טמא מת שנטמא בטומאת התהום בששי שלו אע"פ שנודע לו אחר שעשה הפסח חייב בפסח שני שחזקת הטמא טמא עד שנטהר ספק טומאת התהום טהור לפסח: בטומאת מת בין ודאי בין ספקו יחידים שהן מיעוט הצבור נדחין ולא צבור אפילו הם מחצה קהל אין נדחין שאם היה בפסח ראשון רוב הקהל או הכהנים או כלי השרת טמאים בטומאת מת עושין הפסח הטמאים עם הטהורים בטומאה אפילו היה ברוב הטמאים רק א' [עודף]. היו מחצה על מחצה כולן עושין בראשון והטהורים עושין לעצמן בטהרה וטמאים לעצמן בטומאה. היו הנשים משלימין לרוב טהורים הטהורים עושין הראשון והטמאין אינן עושין לא הראשון ולא השני. היו רוב הקהל טמאים בשאר טומאות ומיעוטן טמאי מת אותן טמאי מת אינן עושין לא בראשון לפי שהן מיעוט וגם שני אינן עושין לפי שאין היחידים עושין בשני אלא בזמן שרוב הקהל עשו הראשון. וכן אם היו רוב הקהל טמאי מתים ומיעוטן בשאר טומאות הטמאי מתים עושין בראשון והמיעוטין אינן עושין לא בראשון לפי שאין טומאה דוחה בראשון אלא טומאת מת לבד ובשני אינן עושין לפי שאין עושין בפסח שני אלא אם נעשה הראשון בטהרה. היו שליש הקהל טהורים ושליש טמאי מתים ושליש טמאים בשאר טומאות הטמאי מתים אינן עושין לא בראשון שהרי הן מיעוטין לגבי טהורים עם הטמאים משאר טומאות ובשני אינן עושין שהרי מיעוט עשו בראשון. כיצד משערין הפסח לידע אם רוב הקהל טמאים או טהורים אין משערין בכל האוכלין שאפשר שיהיו עשרים נמנים על פסח א' ומשלחין אותו לשחוט ביד א' אלא משערין בכל הנכנסין לעזרה. ועד שהן מבחוץ קודם שתכנס כת הראשונה משערין אותן. פסח שהקריבוהו בטומאה נאכל בטומאה שמתחלתו לא בא אלא לאכילה. ואינו נאכל אלא לטמאי מת שנדחית להם הטומאה וכיוצא בהן מטמאי טומאת מגע אבל לא לטמאים שטומאה יוצאה מגופן ואם אכלו פטורין ואפילו אכלו טמאי מת מהאימורין שלו פטורין. *בד"א שהפסח נאכל בטומאה כשנטמאו הציבור קודם זריקת הדם אבל אם נטמאו לאחר זריקת הדם לא יאכל. שחטוהו בטהרה ונטמאו רוב הציבור קודם זריקה זורק את הדם והפסח לא יאכל. היו כלי שרת טמאים בשרץ וכיוצא בו אע"פ שמטמאין את הבשר לא יעשוהו אלא הטהורים ויאכל אע"פ שהוא טמא שמוטב שיאכל בטומאת בשר שיהא בלאו ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם בכרת: מה בין פסח ראשון לשני הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא ואינו נשחט על חמץ [*וצריך ביקור ד' ימים] ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה וטעון הלל באכילתו ומביאין עמו חגיגה ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית *[ואין נשחט בג' כתות ואין צריך ביקור] ואינו טעון הלל באכילתו ומוציאין אותו חוץ לחבורתו *ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה ושניהם דוחין את השבת וטעונין הלל בעשייתן ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור ואין מותירין מהן ואין שוברין בהן את העצם: נשים שנדחו לשני בין מפני טומאה ודרך רחוקה בין משאר אונס ושגגה הרי פסח שני להן רשות לפיכך אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני. *האונן שמת לו מת אחר חצות בי"ד שכבר נתחייב בק"פ שוחטין עליו וטובל ואוכל שאנינות לילה מדרבנן וכן *מת לו מת בי"ג ונקבר בי"ד אבל מת לו מת קודם חצות ידחה לשני ואם שחטו וזרקו עליו טובל ואוכל לערב. גר שנתגייר בין פסח ראשון לשני וכן קטן שהגדיל בין ב' פסחים חייבין בפסח שני ואם שחטו עליו בראשון פטור. הזאה אינה דוחה שבת כגון (*זב) שהגיע ז' שלו בי"ד בשבת אין מזין עליו ואפילו חל הי"ג בשבת אין מזין עליו בי"ג אלא למחרת בי"ד ואין שוחטין עליו אלא ידחה לשני:

(שאר ענייני סדר וחובת ליל ט"ו מבואר הכל בש"ע א"ח)

עי' כסף משנה פ"ו הלכה ח מהל' ק"פ בד"ה בד"א

כייטו לדעת רש"י ואין כן דעת התוספות והרמב"ם ז"ל

תוספתא פ"ה

שם

נזיר סד:

נ"ל טמא מת

בעזרת האל יתברך נשלם סדר פסח ראשון ושני

מכאן אמרו יפה שתיקה לחכמים ק"ו לטפשים וכתיב נמי אויל מחריש חכם יחשב אוטם שפתיו נבון: שתי חבורות שנתערבו פסחיהם אלו מושכין להם אחד וכו' פי' בני חבורה ז מושכין לו כבש אחד ובני חבורה האחרת מושכין להם הכבש האחר אחד מבני חבורה זו בא ונמנה עם בני חבורה האחרת ואחד מבני חבורה האחרת בא לו ונמנה עם בני חבורה זו וכך הם אומרי' אם זה הפסח שלנו הוא ידינו משוכות משלך ונמניתה על שלנו ואם זה הפסח הוא שהיה לחבורתך ויש לך חלק בכללם הרי הוא לך וידיך משוכות משלנו ונמנינו על שלך ולמה צריכין אנו לכך מפני שאנו צריכין להיות מי שנמנה עיקר על אותו הפסח מתחלה יהיה מנוי גם עכשיו עיקר וימנה אחרים עמו. וכך עושין בני חבור' האחרת כאשר פירשנו מעשה האחרת כך מעשה השנית. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה ושל עשרה עשרה נמשכין להם אחד מכל וכך הן אומרין ופשוטה היא: שנים שנתערבו פסחיהן זה מושך לו כבש אחד וזה מושך לו כבש אחד וזה ממנה עמו על פסחו אחד מן השוק וזה ממנה עמו על פסחו אחד מן השוק נמצא בכל פסח שנים שנים וזה ראשון שהפריש אותו הכבש שנתערב לפסחו מניח אותו הכבש שמשך לעצמו לזה שהביאו מן השוק וממנה עמו עליו והולך אצל שמשך אותו הכבש השני וגם הוא עושה כמעשה חברו וכך הן אומרין אם שלי הפסח הזה ידיך משוכות מאותו שמנית בו ועכשיו נמנית על שלי ואם שלך הוא ידי משוכות משלי ונמנית על שלך וכן עושה השני נמצאו אותם שהביאו מן השוק הם עקרים על הזבח והעיקרים שהיו מקודם נמנין עמהם ויתכן שכל אחד מהם יוצא בעיקר פסחו של חבירו בכלל אלו שהביאו מן השוק ולפיכך אמרנו לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא ואם ימעט הבית מהיות משה מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהיה אחד מבני חבורה קיים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר בלבד שלא יניח הפסח כמות שהוא כלומר לא בא הכתוב אלא ללמד שלא יניחו הפסח כמות שהוא ומשני ר' יוחנן אפילו תימא רבי יהודה היא מתני' כיון דאמר רבי יהודה אין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקר' למנויי אחרינא בהדיה קאי וכאלו האי דאתי עכשיו ומנייה בהדיה על פסחו כמתחלה בהדיה הוא כאלו נמנה על הראשון ותרוייהו עיקרא נינהו הלכך כמבני החבורה דמי: אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דצריך להשאר אחד מבני חבורות מדקתני וכן חמש חבורות של חמשה חמשה ולא קתני וכן חמש חבורות של (ארבעה) [חמשה] וארבעה אלא תני חמשה חמשה שילכו ארבעה מהן בכל חבורה אחת מהן וישאר אחד מהן בחבורה שלו ויביאו אצלו מכל חבורה אחת נמצאו בכל חבורה חמשה ואילו היו חמש חבורות ארבעה מהן חמשה חמשה וחבורה אחת ארבעה נמצאת חבורה זו שיש בה ארבעה הולך אחד מהן בכל חבורה והלכו הארבעה בארבע חבורות ולא נשאר בחבורתן אחד אלא (הן הן) הארבעה שבאו ונתקבצו בה אחד מכל חבורה ש"מ מדלא קתני ארבעה אלא חמשה חמשה צריך שישאר אחד מבני חבורתו קיים שם ש"מ: הדרן עלך מי שהיה טמא

נושא
בתערובת פסחים
האם יש צורך
שישארו
מהבעלים
הראשונים עם
כל פסח